

Grupa „Secondhanders“ i njen vođa, kontrabasista, multiinstrumentalista i profesor FMU u Beogradu, Nebojša Ignjatović,¹ neguju estetiku izraženih znakova navoda, estetiku upadljive i bestidne neoriginalnosti, trošenja već potrošenog, plagijarizma, poluprofesionalnosti i samonipodaštavanja. Oni izbegavaju veliku, etabliranu i samodopadnu umetnost i bave se njenim nusproizvodima, kako i samo ime grupe kaže, „stvarima iz druge ruke“². Ironično kopiraju gestove te velike umetnosti, pa tako imaju i svoje proglase i koncertne večeri, a kopiraju i sama umetnička dela čije citate i parafraze kolažno umeću u vlastite zvučne igrarije i čijim se tkivom bave u improvizacijama. „Secondhandersi“ su urbani muzički svaštojedi i razočarani intelektualci koji u današnjoj umetnosti vide atrofirane konvencije i isprazne koncepcije, dok umetnička dela prethodnih epoha sagledavaju kroz njihovu današnju konzumersku proliferaciju.

Osnova za njihovu igru sa muzikom je „naslušnost“, odnosno, svest o vlastitoj prepunjenosti i prezasićenju muzikom koja, onda, kao drugorazredni materijal, eventualno postaje nova prilika za re-kreaciju.

O ovakvoj muzici se skoro ništa i ne može reći, već se pažnja neminovno prebacuje na sam akt slušanja i prepoznavanja, na koncepte u kojima „stara“ muzika dobija neki „novi“ smisao. Ili ga ne dobija? Više od improvizacije, a manje od komponovanja, rad grupe „Secondhanders“ može se opsati izrazom Džona Zorna „komprovizacija“.³

Zar su sve dobre muzike već napisane?

Igre sa potrošenim stvarima nisu i potrošene igre. One omogućavaju da se u svetu punom kopija, ponavljanja i izveštačene izvesnosti dođe do sreće otkrića novog, do spontanosti i suočavanja sa svrhom koja je sama sebi cilj. Pravljenje muzike od muzike je kreativna akcija u kojoj se stvaralac igra već sa samim sobom: sa sopstvenim sećanjem, znanjem i sa mogućnostima postojeće muzike kojoj treba novi početak. Novo divljenje i čuđenje, novo ushićenje. Kada se proces sintagme i paradigme preokrene, pa se od paradigmatičkih struktura i odnosa prave sintagmatične -- onda u muzici počinje da dejstvuje postmoderna igra.⁴ Jedan, klasičnim analitičkim rečnikom, eklektički postupak, preobražava se u izvorno stvaranje. Muzika ponovo uzleće na krilima

¹ Nebojša Ignjatović je redovni profesor kontrabasa na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu, od 1993. bio je učesnik projekta „Rubber Soul“, 1994, počinje da komponuje muziku za pozorište („Lude iz Helma“, Mladinsko gledalište iz Ljubljane), a od 1999. saraduje sa „Dah teatrom“ iz Beograda (muzika za predstave „Dokumensti vremena“, „Cirque macabre“, „Alice nad Kafka are Dead“, „Priča o čaju“... i sa ovim trupom gostovao u SAD, Austriji i Nemačkoj. Bio je prorektor Univerziteta umetnosti u Beogradu (2005-2007) i idejni je tvorac grupe „Secondhanders“.

Ansambl „Secondhanders“ je nastao 2008. godine. Osim Nebojše Ignjatovića stalni članovi su: Julijana Marković, violončelo, vokal, aranžmani; Aleksandra Stanić, viola, vokal; Gorana Ćurgus, harfa; Juhoslav Hadžić, harmonika. Sa grupom saraduje i Sanja Marković, saksofon, vokal, udaraljke.

² Kompozitorica Irena Popović i pijanistkinja Nada Kolundžija osnovale su grupu sa sličnim programom i ciljevima „Prerađivačka industrija muzičkog materijala“ i ostvarile nekoliko projekata u Beogradu i Salzburgu počev od 2006.

³ Marsel Kobason, Džon Zorn, dekonstrukcija i komprovizacija, „Novi Zvuk“ br.13.

⁴ Z.Premate, „Dvanaest lakih komada“, Prosveta, Beograd, 1997.

igara sa značenjem, a u okviru parafraze, pantomime, karikature, litote, emfaze, antiteze, kontrasta, simbola, sinegdohe, simulakruma, alegorije ...

Najčešće slušamo muziku neshvatajući to slušanje, ali sa muzikom napravljenom od već postojećih muzika, sama činjenica prepoznavanja i identifikovanja sveg tog porekla, svih uzora i modela, od nas pravi slušače vlastitog slušanja, usredsređene koliko na svet tonova toliko i na svet oko tonova. Mislimo u nekoliko pravaca istovremeno i to ubrzanje života dovodi nas do ushićenja. Intelektualan proces nadmašuje i nadoknađuje mladalačko uživanje kada smo verovali da muzika ima isto poreklo kao i emocije.

Moguće je da recepcija postaje stvaralački akt.

Deviza „Secondhandersa“ je "nešto iz ništavnog", a oneobičavanje poznatog glavno pravilo njihovog igranja. Takođe, cilj im je "prljanje" visoke umetnosti, njeno eudajmonsko svođenje na otpadak, krpicu, upotrebljiv zvučni podatak. Cilj je naturalizacija umetnosti kao vrline, uzvišenosti i nepresušne lepote. Pretvaranje njenih večnih atributa u reciklirane zvučne podatke je i krajnji ispit koji Velika Umetnost, svedena na mali korisni narativ, treba da položi. Da li će opstati u tim groznim uslovima niskog umetničkog viskoziteta?

Da li će biti sposobna da istrpi transformaciju u igračku?

Svedena na polovnu robu, Velika Umetnost kao da dobija novu šansu za uzbudljiv život, više ne kao standard etabliranog ukusa, već kao sprdnja sa akademizmom. Ona sada postoji kao vlastiti kemp-prodakt i ironična autointerpretacija.

Glavna operativna sredstva "Secondhanders-a" su redukcija (na jednostavnost i poluprofesionalnost), parafraza, karikatura, raznovrsne dekomponujuće i oneobičavajuće interpretacije i transformacije, a forma počiva na nizanju i horizontalnom i vertikalnom kolažiranju. Spajaju se do tada teško spojivi komadići i slojevi zvučnog i tekstovnog materijala "nižeg reda". "Sašiveni" su u novu formalnu celinu gde se, kao na Frankenštajnovom telu, prepoznaju spojevi. Mašta je na novom poslu pa se svima poznati tekst pesme "Bitlsa" "Yesterday", polaže na muziku Adađa Korelijevog končerta grosa u D-duru, a Šekspirova pesma "Mistress Mine" iz "Bogojavljenjske noći" peva uz Sarabandu iz Bahove Svite br. 5 za violončelo-solo. Ko bi rekao da će tako da se slože? Čemu to? Da nas iznova podseti na mnoge stereotipe i kalupe zapadnoevropske muzike? Da nam pokaže kako nešto što je bilo vrhunsko umetničko otkiće neminovno završava kao korisna fraza popularnog muzičkog jezika? Da nam otkrije kako je umetnost ono što mi o njoj mislimo?

Formalni postupak kolažiranja u vezi je i sa takozvanim "kompjuterskim procesom komponovanja". Toj pojavi se "Secondhandersi" nametljivo dive kao vrhunskom populizmu: dovoljno je poznavati neki od kompjuterskih programa za manipulaciju zvukom, pa ostvariti dovoljan uslov da se postane kompozitor. Treba imati bogatu bazu zvučnih podataka i ideju kako bi se oni mogli kombinovati u dovoljno dugačku celinu, pa da nastane "kompozicija". Iščezavanje umetnosti komponovanja najbolje je i prikazati "novokomponovanim komponovanjem". Muzika zgužvana kao iz bubnja mašine za veš, izvađena iz radija i ploča, muzika koja je nekada bila muzika. Ionako su nam suđene mediokritetske umetnosti eklektičkih kopija i citata, tvrde „Secondhandersi“. One se dobro prodaju i svi ih lako razumevaju. Nema napora dubokog slušanja, samo površno uživanje u lakom prepoznavanju i sveopštem milozvučju. Najdalje dokle ćemo stići u tom krivotvorenju samog stvaranja su redukcija i parafraza. Tako nastaje neverovatan hibrid – muzika savremena, a puna

istorije. Tu se koncept i kontekst drugačije sameravaju, odnosno, to je muzika čija TEMA postaju koncepti i konteksti i njihove ekvivalencije.

Stav „Secondhandersa“ prema kompjuteru i njegovim moćima „univerzalne mašine“ na kojoj može i da se komponuje je ciničan i stoga negativan. Kompjuter nije garant umetničkog stvaranja. On je samo još jedan aparat koga treba „preskočiti“ ako želite direktnu komunikaciju sa vlastitom kreativnošću. Upravo dok pravite „remiks“ svog muzičkog sećanja.

Zanimljivo je, i ne bez vrhunske ironije, da princip „copy-paste“ koji je veoma delotvoran prilikom ispisivanja partiture i koji „Secondhanderse“ posebno žulja, veoma postoji u njihovoj tehnologiji proizvodjenja muzike: svi njihovi citati i jesu „iskopirani“ pa „zalepljeni“, samo što se u toj aktivnosti izgubio mehanički princip iteracije. Naprotiv, baš u tome KAKO kopira kompjuter, a kako živi muzičar i leži mala estetika njihovih znakova navoda.

Secondhandersi“ prave ono što je Levi Stros nazvao „brikolaž“, zasnivaju estetiku „domaćeg majstorisanja“, first-hand muziku od second-hand materijala, što ne može a da ne potseti na obnavljanje Satijevske matrice na instant-postmoderan način. Malopre pomenuta privatna muzička sećanja postala su Strosovi „heteroklitni predmeti“⁵, sa svim svojim diskurzivnim neodređenostima koje, paradoksalno i divno u isti mah, postaju garant njihove nove estetike. Lepo je samo ono što je na ivici besmisla, na način Danila Harmsa. Lepota „Secondhandersa“ oscilira između sentimentalnosti i kič-nostalgije s jedne, i ironične postsentimentalnosti i pragmatizma sa druge. To je prava intelektualna gerila čiji kreativni ambijent predstavlja naše današnje „smećarsko društvo“ gde stalno kruže i recikliraju se društvene i kulturne energije i gde se, na sopstvenom raspadu, pravi energija privida novog. Tu sudbinu „potrošenog i nepotrebnog“ danas i ovde dele u projektima „Secondhandersa“ i Bah i Svetomir Nastasijević i Brajan Ino i Peter Vasks, i Bitlsi i Jejts i Vagner i Debisi, i nazivi lekova protiv Parkinsonove bolesti i jezičke poštapalice. Svi podjednako. Jer, Velika Muzika je potrošena i prevaziđena, samo je još ostalo da se, u veselju i zabavi, ritualno ponižava i rasparčava u koliziji sa samom sobom. Po antipravilu da sve ide sa svačim.

Stoga „Secondhandersi“ umesto hartije i ekrana koriste vlastito sećanje. Oni su svi, dakako, muzički veoma pismeni, ali su se odrekli partiture i maksimalno podstakli vlastita muzička sećanja i improvizacione sposobnosti. No, fenomen partiture u njihovoj priči veoma postoji kao „Mit o partituri“, kao Mit o Originalu verifikovanom partituroom – vrhunskim dokazom da je nešto jednom bilo Velika Muzika. Na kraju, i njihova profesija i životna vokacija iznikle su na muzičkom zapisu koga se sada, snobovski paradno glumeći Strosovog majstora-amatera, javno odriču i na tom odricanju prave čitavu svoju parazitsku estetiku profanosti i eudajmonizma. A izvor svega toga je očajanje „naslušanog“ i razočaranog intelektualca koga je izdala i prodala Velika Umetnost pretvorivši se u dosadu. Stoga su „Secondhandersi“ vratili muziku u status narodne—ritualne—zabavne poluge društva, kada nije bilo neophodno da ona bude i umetnost. Postali su „urbani žongleri“, zabavljači koji sviraju u neobičnim i nepodesnim prostorima, sa ili bez ozvučenja, sa nestandardnim i promenljivim instrumentalnim sastavom, sa više ili manje elemenata pozorišta, kao kakva skitačka muzička

⁵ Klod Levi Stros, „Divlja misao“, NOLIT, Beograd, 1966.

družina koja menja dobronamerne gospodare i koristi razne prilike da pruži svima prihvatljivu zabavu i na njoj nešto i zaradi. A hartija i ekran, ako već nisu usisani u samu aktivnost igranja muzike,⁶ sasvim su suvišni.

Jer, nastupa Nebojša Ignjatović, front-man „Secondhandersa“ kao MC, „Master of Ceremony“ sa svojim višestrukim glasovima, baritonom i falsetskim sopranom, sa klavirom, flautom i kontrabasom, sa mbirom i štakofonom, u mornarskim pantalonama ili sa pelerinom, kao Popaj ili kao Drakula.

Kao konstrukt vlastitog stava o muzici koji proizvodi njega dok ga misli i dok ga svira.

Dok ga misli i svira.

⁶ Kao kada su, u Ustanovi kulture „Parobrod“, 2011. godine svirali uz neme filmove Frica Langa.